



วาทกรรม “โควิด 19” ในการ์ตูนขายหัวเราะ ชุด “KnowCovid : รู้ทันโควิด”: สื่อเผยแพร่อุดมการณ์รัฐ

สุพรรณษา ภักตธนิกอร์*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประเทศไทย

Discourses of “COVID-19” in Kaihuaror’s KnowCovid Issue as Propagator of State Ideology

Supansa Phaktaranikorn*

Faculty of Humanites and Social Sciences, Udonthani Rajabhat University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 7 June 2021

Revised 11 October 2021

Accepted 14 October 2021

คำสำคัญ

วาทกรรม

โควิด 19

“ขายหัวเราะ”

อุดมการณ์รัฐ

Keywords:

Discourses

Covid-19

“Kaihuaror”

State Ideology

* Corresponding author

E-mail address:

ap.supansa4281@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาวาทกรรมโรคโควิด 19 ในการ์ตูนขายหัวเราะ ชุด “KnowCovid : รู้ทันโควิด” ที่รัฐเป็นผู้เผยแพร่ โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยพบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในสื่อสิ่งพิมพ์จำนวน 6 วิธี คือ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้รูปแบบประโยค กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ประกอบด้วยอุปลักษณ์ ปฏิพากย์ และใช้คำขวัญ อีกทั้งมีการสื่อมูลบท การสื่อความหมายด้วยภาพ และกลวิธีสร้างมุกตลก 5 วิธี คือ การล้อเลียน สิ่งที่อยู่ในสังคม การสร้างสถานการณ์ที่เกินความเป็นปกติ การพลิกความคาดหมาย การทำผิดขั้นตอน และการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง กลวิธีทางภาษาเหล่านี้ผลิตสร้างและเผยแพร่ชุดความคิดหลักสามชุดเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐ ประกอบไปด้วยรัฐมีมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 ที่มีประสิทธิภาพ ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาโรคโควิด 19 จึงต้องมีหน้าที่ร่วมกันแก้ไขตามมาตรการรัฐ และโรคโควิด 19 มีสถานะเป็นศัตรูที่สามารถต่อสู้หรือควบคุมจัดการได้

Abstract

This article examines discourses about COVID-19 in the comics *Kaihuaror*'s KnowCovid issue published by the Thai government. Using Critical Discourse Analysis as a lens, the author demonstrates that there are six linguistic strategies being used in the publication: lexical selection syntactic patterns; rhetorical strategies of metaphor, retortion, and rhyming slogans; presupposition via cartoons; usage of visual language; and five strategies of humor: mockery, hyperbole, unexpected ending, faulty step, and linking irrelevant issues. Collectively, these linguistic elements construct and disseminate three principal ideologies that serve to propel the interest and status of the government: the state has effective control measures against COVID-19; citizens are a part of or are complicit in the COVID-19 problem and therefore, they have a duty to deal with it by complying with state measures and orders; and COVID-19 is an enemy that the nation can combat and handle.

1. บทนำ

โรคโควิด 19 (Covid 19) ย่อมาจาก Coronavirus disease 2019 มีชื่อทางการว่า SARS-CoV-2 เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่เข้าสู่ทางเดินหายใจได้ทางปาก จมูก และตา ความรุนแรงขึ้นอยู่กับปัจจัยของผู้รับเชื้อ เริ่มพบผู้ป่วยครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) ที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน ต่อมาได้แพร่ระบาดมายังประเทศไทยและประเทศอื่นทั่วโลก (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563, น. 1-6) ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2563 ได้แสดงว่าโรคโควิดแพร่ขยายอย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปทั่วโลก มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจำนวนมาก องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้เป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) และประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องชื่อ และอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) ปี พ.ศ. 2563 ได้กำหนดให้โรคโควิดเป็นโรคติดต่ออันตรายลำดับที่ 14 เนื่องจากทำให้มีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ หอบเหนื่อย หรือมีอาการของโรคปอดอักเสบ ในรายที่มีอาการรุนแรง จะมีอาการระบบหายใจล้มเหลวอาจถึงขั้นเสียชีวิต

สถานการณ์โรคโควิดส่งผลกระทบต่อทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หรือประชาชนในทุกระดับ ทำให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับองค์การสหประชาชาติ (UN) องค์การอนามัยโลก (WHO) กระทรวงสาธารณสุข ดร.อิสระ เสรีวัฒนวุฒิ และบันลือกรู๊ปในนามชายหัวเราะ ได้จัดทำชุดการ์ตูนเฉพาะกิจ ใช้ชื่อว่า “KnowCovid : รู้ทันโควิด” และมีการจัดพิมพ์ 100,000 เล่มแจกจ่ายให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยให้เหตุผลว่าประชาชนบางส่วนยังมีความเข้าใจผิดในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ ยังเข้าไม่ถึงข้อมูลองค์ความรู้ที่ถูกต้องผ่านสื่อต่าง ๆ จึงต้องการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความเข้าใจผ่านสื่อ เกี่ยวกับการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) การดูแลตนเองและครอบครัว ให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อและไม่เป็นพาหะนำโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) (KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, สารจากรัฐมนตรี)

การ์ตูนชายหัวเราะ ในรูปแบบชุดการ์ตูนความรู้ “KnowCovid : รู้ทันโควิด” จึงเป็นสื่อที่ถูกสร้างจากหน่วยรัฐหรือกล่าวได้ว่าเป็น “ตัวแทน” ของรัฐในการสื่อสารข้อมูลโรคโควิดสู่ประชาชน และนับเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ “ชุดความจริงที่รัฐสร้างขึ้น” เนื่องจากสื่อการ์ตูนใช้กลวิธีภาษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อกำหนดแนวความคิดหรือทัศนคติของคนในสังคมให้ไปในทิศทางที่รัฐต้องการหรือให้ประโยชน์แก่รัฐ ชื่อการ์ตูนชายหัวเราะของบันลือกรู๊ปเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นที่รู้จักในสังคม การจัดพิมพ์จำนวนมาก การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด 19 โดยใช้เพจชายหัวเราะผ่านทางเว็บไซต์เฟซบุ๊ก นอกจากนี้ยังได้รับการแปลอีก 4 ภาษา คือ อังกฤษ ลาว กัมพูชา และเมียนมา อีกทั้งสามารถดาวน์โหลดได้ผ่านทางเว็บไซต์หลายเว็บไซต์ ทำให้ชุดความจริงเกี่ยวกับโรคโควิดของรัฐเผยแพร่สู่ประชาชนได้ง่ายและเข้าถึงกลุ่มคน

หลายระดับได้มากขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์โรคโควิด 19 และวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของโรคโควิด 19 ที่รัฐสร้างขึ้น

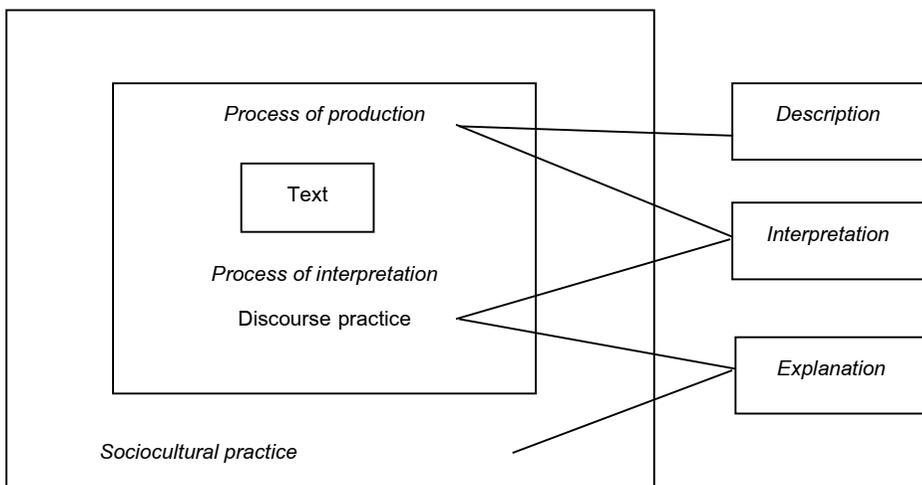
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กลวิธีทางภาษาเป็นวิธีการสำคัญในการผลิตสร้างชุดความคิด และตรึงไว้ให้คงอยู่ในสังคมไทย แนวคิดที่ใช้เพื่อเปิดเผยความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการผลิตสร้างชุดความคิดนี้คือ กรอบแนวคิดของแฟร์คลาฟ (Fairclough, 1995) ว่าด้วยมิติทั้งสามของวาทกรรม (Three dimensional model) ที่ได้เสนอแนวคิดว่าเป็นการศึกษาวิธีการใช้อำนาจเพื่อครอบงำคนกลุ่มหนึ่งแต่เอื้อประโยชน์ให้แก่คนอีกกลุ่มหนึ่งโดยใช้ปฏิบัติการต่าง ๆ รวมทั้งปฏิบัติการทางภาษาในการสร้างหรือผลิตซ้ำวาทกรรมชุดนั้น แฟร์คลาฟ (Fairclough, 1995, น. 98) ได้แสดงว่าวาทกรรม การใช้ภาษา และเงื่อนไขทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกัน

สำหรับการวิเคราะห์วาทกรรม แฟร์คลาฟได้เสนอแผนภาพเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม การใช้ภาษา และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางสังคม ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1

แสดงมิติของวาทกรรม และการวิเคราะห์วาทกรรมแต่ละระดับ (Fairclough, 1995, p. 98)



สำหรับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทปฏิบัติการทางวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม การวิเคราะห์ในมิติแรกนี้เป็นการวิเคราะห์ตัวบทภาษาทั้งที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษาตามหลักภาษาศาสตร์และสัญวิทยา เนื่องจากภาษามีหน้าที่สำคัญตามที่ฮัลลiday (Halliday, 1978, 1994) กล่าวไว้คือ ภาษามีหน้าที่

สื่อความคิด สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และเรียบเรียงให้เกิดตัวบทที่มีเอกภาพเชื่อมโยงกันตามหลักไวยากรณ์ระบบและหน้าที่ โดยตัวบทภาษาจะเลือกรูปแบบหรือกลวิธีทางภาษาทั้งในระดับคำศัพท์ ประโยค และข้อความ เพื่อสื่อถึงแนวความคิดความเชื่อ การวิเคราะห์ในระดับนี้จึงเป็นการบรรยายโดยพิจารณาการสร้างความหมายผ่านตัวบทภาษา

การวิเคราะห์ในมิติต่อมาคือวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่าง ตัวบทภาษากับสังคมในลักษณะที่สังคมเป็นสิ่งกำหนดตัวภาษา และในขณะเดียวกันตัวบทภาษาก็กลับไปมีอิทธิพลต่อสังคมอีกครั้ง กล่าวได้ว่าวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเป็นการผลิตสร้างตัวบทภาษาโดยอิทธิพลทางสังคม และเป็นการตีความตัวบทภาษาของกลุ่มคนซึ่งมีส่วนในการสร้างอุดมการณ์ในสังคมด้วย วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมนี้ยังมีผลต่อระเบียบวาทกรรม ซึ่งประกอบด้วยชนบของกลุ่มภาษานั้น (genres) ภาษาที่ใช้เพื่อสื่อถึงแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง (discourse) และภาษาที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งใช้เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มตน (style) การวิเคราะห์ระดับนี้จึงต้องมีการตีความเพื่อหาอุดมการณ์ที่แฝงเร้นในตัวบทซึ่งสัมพันธ์กับสังคม

การวิเคราะห์ในมิติสุดท้ายคือวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์บริบทที่แวดล้อมการสื่อสาร สถาบันที่เกิดเหตุการณ์การสื่อสาร และกรอบสังคมวัฒนธรรม การวิเคราะห์ในระดับนี้จะเป็นการอธิบายถึงตัวบทภาษาที่ถูกผลิตสร้างจากสังคมซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม

นอกจากแฟร์คลาฟแล้ว ฟาน ไดก์ (van Dijk) เป็นนักภาษาศาสตร์แนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์อีกผู้หนึ่งที่มองว่าการวิเคราะห์ตัวบทภาษาเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างและกลวิธีทางภาษาในเชิงรูปธรรมที่ทำให้เข้าใจเชื่อมโยงถึงการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมในสังคมได้ ฟาน ไดก์ (van Dijk, 2006, 2009) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ตัวบทภาษา คือ การนำเสนอด้านบวกของตนและด้านลบของผู้อื่นทั้งในภาพรวมและในระดับปัจเจกบุคคล ใจความสำคัญวัฒนธรรมระดับถ้อยคำที่เสริมวัฒนธรรมหลัก ความหมายระดับถ้อยคำที่รวมการแนะนำแบบมุลบทและความหมายที่เป็นนัย การเลือกใช้คำศัพท์ โครงสร้างประโยค และกลวิธีทางวรรณศิลป์ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 63-64) นอกจากนี้ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2561, น. 135-159) ได้กล่าวถึงประเด็นการวิเคราะห์ภาษาที่ช่วยเปิดเผยชุดความคิดที่แฝงในตัวบทได้ คือ การอ้างถึงด้วยการใช้รูปภาษาแบบต่าง ๆ การเชื่อมด้วยคำศัพท์ การซ้ำรูปภาษาในแบบต่าง ๆ การใช้คำศัพท์ที่พ้องหรือแย้งความหมาย การใช้คำเชื่อม การแทนที่คำ เป็นต้น และได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงโครงสร้างของข้อความ ในลักษณะการนำเรื่อง การเรียงเรื่อง การขีดขอบเขตเรื่อง การสรุปเรื่องหรือจบเรื่อง และการเชื่อมโยงทางโครงสร้างหรือข้อความ

แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ยังสัมพันธ์กับการวิเคราะห์ตามทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของเดลล์ ไฮมส์ เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและบริบทการสื่อสารทางวัฒนธรรม ซึ่งบริบทการสื่อสารทางวัฒนธรรมคือ มิติของวิถีปฏิบัติ

ทางวาทกรรมตามกรอบการวิเคราะห์ของแฟร์คลาฟมีองค์ประกอบสำคัญคือ สถานการณ์ที่การสื่อสารนั้นเกิดขึ้น ผู้ที่ร่วมการสื่อสารนั้น จุดมุ่งหมายของการสื่อสาร การเรียงลำดับกิจกรรม เพื่อให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จ น้ำเสียงที่ใช้ในการสื่อสาร ช่องทางการสื่อสาร บรรทัดฐานในการสื่อสาร และประเภทหรือชนบของการสื่อสาร (ศิริพร ภัคดีผาสุข, 2563, น. 17-20)

จึงกล่าวได้ว่าแนวการวิเคราะห์วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์ภาษาในฐานะตัวบทประเภทหนึ่ง และมีความสัมพันธ์กับบริบทการสื่อสารทางวัฒนธรรมอีกด้วย

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากตัวบทภาษาทั้งในรูปตัวอักษรและภาษาภาพในการ์ตูนขำหัวเราะชุด “KnowCovid : รู้ทันโควิด” ทั้งหมดนำ บทความ การ์ตูนช่อง การ์ตูนเรื่องยาว จำนวน 58 หน้า

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาตัวบทการ์ตูนขำหัวเราะเฉพาะกิจที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด 19 ชื่อว่า “KnowCovid : รู้ทันโควิด” ที่ผลิตโดยหน่วยงานรัฐร่วมกับบริษัทบันลือกรุ๊ป (2563) และใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการสร้างชุดอุดมการณ์โรคโควิด 19 ของรัฐ และใช้แนวคิดองค์ประกอบการสื่อสารของไฮมส์เพื่อให้เห็นวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของการ์ตูนชุดนี้

4. ผลการวิจัย

การ์ตูนขำหัวเราะชุด “KnowCovid : รู้ทันโควิด” ได้แสดงให้เห็นกลวิธีการใช้ภาษามีทั้งการใช้คำศัพท์ การใช้ประโยค การใช้วรรณศิลป์ การใช้มูลบท ใช้ภาพการ์ตูนประกอบข้อความ และใช้ภาษาสร้างมุกตลกแบบต่าง ๆ กลวิธีทางภาษาเหล่านี้สัมพันธ์กับชุดอุดมการณ์รัฐเกี่ยวกับโรคโควิด 19 และการ์ตูนชุดนี้เป็นไปตามวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมประเภทหนึ่ง ดังนี้

4.1 การใช้คำศัพท์

การใช้คำศัพท์เป็นวิธีสำคัญที่ใช้เพื่อเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับโควิด 19 ในการ์ตูนชุดนี้ มีการใช้คำศัพท์กลุ่มต่าง ๆ สามารถจัดเป็น 12 กลุ่มย่อย ดังนี้

4.1.1 การใช้คำศัพท์เพื่อแสดงว่าหน้าที่ควบคุมจัดการโรคเป็นของประชาชน

การใช้คำศัพท์มักใช้คำประเภทคำกริยาเพื่อแสดงว่าหน้าที่ควบคุมจัดการโรคโควิด 19 เป็นของประชาชน แบ่งออกเป็น คำศัพท์ที่แสดงว่าประชาชนต้องควบคุมจัดการโรคโควิดในระดับครัวเรือน หน่วยงาน และระดับสังคม

คำศัพท์ที่แสดงว่าประชาชนในระดับครัวเรือนมีหน้าที่ควบคุมจัดการโรคนี้ มีทั้งระดับตนเองและการดูแลเด็กในครอบครัว

การควบคุมจัดการโรคเพื่อป้องกันตนเองประกอบไปด้วยชุดคำศัพท์ ได้แก่ *ป้องกัน* *ดูแลรักษา* *หลีกเลี่ยง* (ผู้ที่ป่วยและการเดินทาง) *รักษา* (ระยะห่าง) *กัก* (ตัว) *แยก* (สำหรับ/จาก) *เตรียม* (ยา/อาหาร/น้ำดื่ม) *สังเกต* (อาการ) *อยู่* (บ้าน) *ทำความสะอาด* *ฆ่า* (เชื้อโรค) *ล้าง* (มือ) *สวม/ใส่/ทิ้ง* (หน้ากากอนามัย) *ปิด* (ปาก/จมูก) *ใช้* (ช้อนส่วนตัว) *อาบน้ำ* *นำ* (เสื้อผ้า) *ไปซัก* *อบ/ตาก* (ผ้า) *กิน/รับประทาน* (อาหารร้อน/อาหารตามหลักโภชนาการ) *ติดต่อ/ไปพบ* (แพทย์) *ไป* (โรงพยาบาล)

คำศัพท์ที่แสดงว่าประชาชนต้องดูแลเด็กในครอบครัว ประกอบไปด้วยคำกริยาบอกสิ่งที่ผู้ดูแลควรกระทำคือ *ป้องกัน* *อุ้ม* (เด็กแนบกับอก) *สร้าง* (สุขอนามัยที่ดี) *ล้าง* (มือ) *นำ* (เด็ก) *ใส่* (รถเข็นที่มีผ้าคลุม) *ให้* (เด็กอายุ 2 ขวบ ขึ้นไป) *ใส่* (หน้ากาก) *พาไป* (พบแพทย์)

นอกจากนี้ยังพบคำศัพท์เกี่ยวกับการให้ประชาชนดูแลสุขภาพใจ ได้แก่ *นอนหลับ* *ออกกำลังกาย* *ดู* (หนัง) *ฟัง* (เพลง) *คุย* (ผ่านโซเชียลมีเดีย) *ปรึกษา* (บุคลากรทางการแพทย์) *ปฏิบัติธรรม* *นำ* (ทักษะที่คุณเคยใช้กับความทุกข์ในอดีต) *มาช่วยจัดการ* (กับอารมณ์)

คำศัพท์ที่แสดงว่าประชาชนในระดับหน่วยงานต้องป้องกันตนเอง ได้แก่ *จัดบริการ* (ตรวจไข้) *คัดกรอง* *ติด* (สัญลักษณ์) *จัดให้มี* (แอลกอฮอล์/ที่ล้างมือ/ ฯลฯ) *บันทึก* (รายละเอียดคนร่วมงาน) *แต่งกาย* (มิดชิด) *เข้าพบ* (หน่วยงานสาธารณสุข)

อีกทั้งยังมีคำศัพท์ที่แสดงว่าประชาชนมีหน้าที่ในการควบคุมจัดการโรคโควิด 19 ในระดับสังคม เป็นคำศัพท์ประเภทคำเชิงลบที่ไม่ให้กระทำ คือ การปกปิด การตีตรา และคำเชิงบวกที่ควรปฏิบัติต่อผู้อื่น คือ *เข้าใจ* *เห็นอกเห็นใจ* *ระมัดระวัง* (คำพูด) *ส่งต่อ* (ข้อมูลที่ถูกต้อง) *สร้าง* (ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับโรค) *ปกป้อง* (ชุมชนและสังคม)

นอกจากคำประเภทกริยาแล้วยังมีการใช้ส่วนขยายเน้นการกระทำเพื่อป้องกันโรคโควิด 19 ของประชาชน เช่น *ล้างมือ* (*ให้สะอาดทุกครั้ง*) (*หมั่น*) *ล้างมือ* *ล้างมือ* (*สม่ำเสมอ*) (*บ่อย ๆ*) *รักษาระยะห่าง* (*อย่างน้อย 1 เมตร*) *ดูแลสุขภาพ* (*ให้ดี*) *กินอาหาร* (*ร้อน/ประเภทจานเดียว*) *ใช้ช้อน* (*ส่วนตัว*) เป็นต้น

4.1.2 การใช้คำศัพท์เกี่ยวกับการควบคุมจัดการโรคของรัฐ

คำศัพท์เกี่ยวกับการควบคุมจัดการโรคของรัฐ ประกอบไปด้วยคำนามเกี่ยวกับหน่วยงานหรือแนวทางที่ใช้เพื่อดำเนินการป้องกัน คือ *กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ*

มันคงของมนุษย์ องค์การสหประชาชาติ ทีมวิจัย หน่วยงานพันธมิตร องค์การอนามัยโลก กระทรวง/หน่วยงานสาธารณสุข กรมอนามัย กรมควบคุมโรค บันลือกรุป สายด่วน อย. 1556 เว็บไซต์ การ์ตูนชุดความรู้ มาตรการ

อีกทั้งมีคำเพื่อแสดงสิ่งที่หน่วยงานกระทำ แบบอาการนามเพื่อเน้นความสำคัญของสิ่งนั้น คือ การวิจัย การสนับสนุน ความร่วมมือ ความอนุเคราะห์ การคุ้มครองทางสังคม มีคำกริยาเชิงบวก คือ ช่วย มอบหมาย ดำเนินการ พัฒนา ศึกษา เร่ง ให้ความช่วยเหลือ เยียวยา บรรเทา ส่งเสริม กำหนด เผยแพร่ สร้าง ลด (ความเสี่ยง) และคำวิเศษณ์เชิงบวกขยายการกระทำของหน่วยงาน คือ อย่างแข็งขัน (ศึกษาวิธีการรักษาโรค) อย่างครอบคลุม (การตอบสนองของภาครัฐ)

4.1.3 การใช้คำศัพท์เพื่อบอกว่ามีสิ่งที่จะช่วยป้องกันโรค

การใช้คำศัพท์เพื่อบอกว่ามีสิ่งที่จะช่วยป้องกันโรคโควิด ประกอบไปด้วยคำศัพท์ประเภทคำนามโดยแบ่งเป็นคำนามเกี่ยวกับอุปกรณ์ป้องกัน และสารเคมีหรือของเหลวที่ใช้ทำความสะอาด อุปกรณ์ป้องกันคือ เครื่องอบอุณหภูมิต่ำสูง เครื่องวัดอุณหภูมิ ถังขยะมีฝาปิด ภาชนะฝาปิดมิดชิด ผ้าคลุม ทิชชู/ต้นแขนด้านใน (ใช้ปิดปากและจมูก) คำศัพท์ประเภทของเหลวหรือสารเคมีทำความสะอาด คือ ผงซักฟอก เจล/เจลแอลกอฮอล์ แอลกอฮอล์ สบู่ น้ำร้อน น้ำสะอาด น้ำยาฟอกขาว โซเดียมไฮโปคลอไรต์ ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรค น้ำยาล้างห้องน้ำ น้ำยาซักผ้าขาว และปรากฏคำที่แสดงวิธีการป้องกันโรคโดยตรง คือ วัคซีน

4.1.4 การใช้คำศัพท์เพื่อแสดงสาเหตุของโรคหรือการแพร่ระบาด

การใช้คำศัพท์เพื่อแสดงสาเหตุของโรคหรือการแพร่ระบาดของโรค มีทั้งคำศัพท์แสดงสาเหตุการแพร่เชื้อจากร่างกาย ได้แก่ ละออง น้ำลาย น้ำมูก ไอ จาม มือของผู้ป่วย คำศัพท์แสดงการแพร่กระจายจากสิ่งของต่าง ๆ ได้แก่ เสื้อผ้า โต๊ะ อุปกรณ์ สนามเด็กเล่น น้ำพุ (ในที่สาธารณะ) รีโมททีวี ลูกบิด ที่จับประตู ราวบันได และคำที่แสดงสาเหตุเชิงพฤติกรรมของประชาชนโดยตรงคือ เข้าใจผิด เข้าไม่ถึงข้อมูล ปกปิด การ์ดตก กลัว ประมาท คลุกคลี ใกล้ชิด ไม่ป้องกันตัว

4.1.5 การใช้คำศัพท์แสดงข้อเสียของโรค

คำศัพท์แสดงข้อเสียของโรคโควิด 19 ได้แก่ ผลกระทบ แพร่เชื้อ การแพร่ระบาด ติดเชื้อ (เพิ่ม) พรากชีวิต ปิดกิจการ ปิดเมือง วิกฤต ปัญหา ความเครียด ความเดือดร้อน สับสน โกรธ การสูญเสียรายได้ ความรุนแรง การถูกคุกคาม การตีตราทางสังคม

4.1.6 การใช้คำศัพท์แสดงสถานภาพของประชาชนในช่วงโรคระบาด

คำศัพท์แสดงสถานภาพในช่วงโรคระบาดมีทั้งคำเรียกผู้ที่เป็นโรคโควิด 19 คำบอกวัยของผู้ที่ต้องได้รับการดูแลหรือต้องดูแลตนเองเป็นพิเศษ และคำบอกบทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลในสถานการณ์โรคโควิด 19 คำเรียกผู้ที่เป็นโรคได้แก่ ผู้ป่วย ผู้ติดเชื้อ คำบอกวัยของผู้ที่ต้อง

ได้รับการดูแลหรือต้องดูแลตนเองเป็นพิเศษ ได้แก่ เด็ก เด็กทารก เด็กแรกเกิด เด็กเล็ก ผู้หญิง ผู้สูงอายุ และคำบอกขบถาพทหน้าทีของผูดูแลหรือผู้รักษาในสถานการณโรคโควิด 19 คือ พ่อ แม่ ผู้เลี้ยงเด็ก บุคลากรทางการแพทยเจ้าหน้าที่ และคำเรียกประชาชนที่เข้าไม่ถึงโอกาสทางสังคมว่า กลุ่มเปราะบางทางสังคม และเรียกกลุ่มที่เผยแพร่ข้อมูลโรคโควิด 19 ที่ไม่ตรงกับรัฐว่า เพจก้ามะลอ

4.1.7 การใช้คำศัพท์แสดงการสั่งสอนตักเตือนในสถานการณโรคระบาด

คำศัพท์ที่ใช้แสดงการสั่งสอนตักเตือนประชาชนในสถานการณโรคระบาด ได้แก่ ความเชื่อผิด ๆ อย่า หยุด ห้าม ควร ไม่ควร ต้อง แนะนำ/แนะนำ งต ระวัง ลด

4.1.8 การใช้คำศัพท์แสดงการลดทอนปัญหาโรคโควิด 19 ระบาด

คำศัพท์แสดงการลดทอนปัญหาโรคโควิด 19 ระบาดเป็นคำเชิงบวกเพื่อแสดงว่าเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรง เพื่อให้ประชาชนไม่ตื่นตระหนก คือ เข้าใจ รู้ทัน ความปรกติใหม่ รอยยิ้ม การหัวเราะ การคิดบวก มองโลกในแง่ดี กำลังใจที่เข้มแข็ง ความหวัง ผ่านไปได้

4.1.9 การใช้คำศัพท์แสดงการเป็นพวกเดียวกันระหว่างรัฐกับประชาชน

คำศัพท์แสดงการเป็นพวกเดียวกันระหว่างรัฐกับประชาชนเพื่อการควบคุมจัดการโรคโควิด 19 ได้แก่ เรา เราทุกคน พวกเรา ร่วมใจ ร่วมกัน ร่วมมือ เห็นอกเห็นใจกัน กันและกัน ด้วยกัน

4.1.10 การใช้คำศัพท์เกี่ยวกับอาการของโรค

การใช้คำศัพท์เกี่ยวกับอาการของโรคโควิด 19 เพื่อแสดงผลกระทบจากโรค โควิด 19 ได้แก่ เป็นไข้ อาการตัวร้อน ไอ มีน้ำมูก จาม หายใจลำบาก เหนื่อย หอบ

4.1.11 การใช้คำศัพท์เรียกแทนโรค

การใช้คำศัพท์เรียกแทนโรคโควิด 19 เพื่อแสดงว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ในสังคม ได้แก่ โรคโควิด 19 เชื้อโรคโควิด 19 เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โรคระบาด โรคร้าย ไวรัส และมีสรรพนามเรียกแทนว่า มัน

4.1.12 การใช้คำศัพท์กลุ่มอวัยวะในร่างกาย

การใช้คำศัพท์กลุ่มอวัยวะในร่างกายเพื่อแสดงถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ ได้แก่ ปอด มือ (ฝ่ามือ ซอกนิ้ว ปลายนิ้ว หัวแม่มือ) ตา ปาก จมูก

4.2 การใช้ประโยค

การใช้ประโยคเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับการจัดการควบคุมจัดการโรคโควิด 19 ในการ์ตูนชุดนี้มีการใช้ประโยคชนิดต่าง ๆ โดยแบ่งประโยคตามการเชื่อมความสัมพันธ์ที่พบคือ ประโยคเป็นเหตุเป็นผล ประโยคคล้ายตาม ประโยคขัดแย้ง ประโยคแสดงเงื่อนไข และประโยคบอกเป้าหมายหรือที่มา

4.2.1 การใช้ประโยชน์แบบเป็นเหตุเป็นผล

การใช้ประโยชน์แบบเป็นเหตุเป็นผลนี้มีทั้งปรากฏคำเชื่อมชัดเจนหรือเป็นเหตุเป็นผลกันโดยเนื้อความเพื่อแสดงแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจรัฐและการควบคุมโรคโควิด 19 ดังนี้

การใช้ประโยชน์แบบเหตุผลเพื่อแสดงว่ารัฐเป็นตัวแทนหรือเจ้าของชุดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด 19

(ส่วนเหตุ) ประชาชนบางส่วนยังมีความเข้าใจผิดในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ รวมถึงประชาชนกลุ่มเปราะบางดังกล่าวยังเข้าใจไม่ถึงข้อมูลองค์ความรู้ที่ถูกต้องผ่านสื่อต่าง ๆ ...

(ส่วนผล) ในฐานะหน่วยงานหลักด้านสังคม พม. ร่วมกับ องค์การสหประชาชาติ (UN) กระทรวงสาธารณสุข ดร.อิสระ เสรีวัฒนวุฒิ และบันลือกรุปในนามชายหัวเราะ จึงได้จัดทำชุดการดูแลสุขภาพ KnowCovid
(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, สารจากรัฐมนตรี)

การใช้ประโยชน์แบบเหตุผลเพื่อแสดงว่าโรคโควิด 19 เป็นสิ่งที่คนในสังคมร่วมกันควบคุมจัดการได้

(ส่วนเหตุ) เพราะคนไทยไม่ทิ้งกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ

(ส่วนผล) สังคมไทยดำรงอยู่ได้ถึง 700 ปีโดยไม่ล่มสลาย
(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, สารจากรัฐมนตรี)

(ส่วนเหตุ) ร่วมกันหยุดยั้งการแพร่ระบาด ปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อหรือผู้เกี่ยวข้องด้วย ความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ

(ส่วนผล) แล้วเราจะควบคุมการแพร่เชื้อได้อย่างไรดี
(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 39)

4.2.2 การใช้ประโยชน์แบบคล้ายตาม

การใช้ประโยชน์แบบคล้ายตามเพื่อบอกในสิ่งที่ให้ประชาชนกระทำทั้งการให้ทำหลายอย่างในเวลาเดียวกันหรือเน้นสิ่งที่ต้องกระทำไปในแนวเดียวกัน และประโยชน์คล้ายตามเพื่อเน้นข้อเสียของโรคโควิด 19

การใช้ประโยชน์แบบคล้อยตามเพื่อบอกสิ่งที่ประชาชนต้องทำ

- นอกจากจะต้องอาบน้ำทุกวัน ต้องนำเสื้อผ้าไปซักด้วยผงซักฟอกหรือ สบู่ในน้ำร้อน
- เน้นสะอาดถูกหลักสุขลักษณะทั้งร่างกาย บ้าน และอุปกรณ์เครื่องใช้

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 10, 40)

การใช้ประโยชน์แบบคล้อยตามเพื่อบอกความหมายในเชิงลบ ในที่นี้คือลักษณะของผู้ที่ควรหลีกเลี่ยง และผลเสียของโรคโควิด 19

- ไม่ควรคลุกคลีกับผู้ร่วมงานที่ไม่ป้องกันตัว และเสี่ยงต่อการแพร่เชื้อ
- นอกจากโรคโควิด 19 จะพรากชีวิตผู้คนไปมากแล้ว มันยังส่งผลกระทบต่อความสงบสุขโดยรวมของพวกเราทุกคน และเข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เราคุ้นชินไปตลอดกาล

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 53, 54)

4.2.3 การใช้ประโยชน์แบบขัดแย้ง

การใช้ประโยชน์แบบขัดแย้งมีทั้งเพื่อแสดงว่าปัญหาการจัดการโรคอยู่ที่ประชาชน แสดงการลดทอนความรุนแรงของโรคและเพื่อแสดงข้อมูลในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ การใช้ประโยชน์ขัดแย้งเพื่อแสดงว่าปัญหาการจัดการโรคอยู่ที่ประชาชน

แม้ปัจจุบันอัตราการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ลดลง แต่มีประชาชนบางส่วนยังมีความเข้าใจผิดในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, สารจากรัฐมนตรี)

การใช้ประโยชน์ขัดแย้งเพื่อลดทอนความรุนแรงของโรค

ถึงจะอยู่บนพื้นผิวได้หลายชั่วโมง แต่สภาวะแวดล้อมการเคลื่อนย้าย และอุณหภูมิต่าง ๆ ระหว่างขนส่งก็ทำให้ไวรัสคงอยู่ได้ยาก

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 9)

การใช้ประโยชน์ขัดแย้งเพื่อแสดงข้อมูลในฐานะผู้เชี่ยวชาญ

หลักฐานบ่งชี้ว่าการล้างจมูกด้วยน้ำเกลือ จะทำให้เราหายจากหวัดธรรมดาได้เร็ว แต่ไม่ช่วยป้องกันการติดเชื้อทางเดินหายใจ หรือโรคโควิด 19 ได้

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 14)

4.2.4 การใช้ประโยคแบบเงื่อนไข

การใช้ประโยคแบบบอกสิ่งที่ให้ประชาชนทำและไม่ให้ทำโดยวางในรูปของเงื่อนไขในช่วงสถานการณ์โรคโควิด 19 มีดังนี้

การใช้ประโยคแบบเงื่อนไขบอกสิ่งที่ให้ประชาชนทำ

- ถ้าทำงานที่บ้านได้ก็...จัดไป !
- เมื่อมีเหตุให้ต้องพาเด็กออกนอกบ้าน ควรป้องกันให้เหมาะสม
- หากมีโรคประจำตัว เตรียมสำรองยาที่ใช้เป็นประจำ

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 22, 34, 40)

การใช้ประโยคแบบเงื่อนไขบอกสิ่งที่ไม่ให้ประชาชนทำ

- หากสัมผัสหรือจับห้วงราวรโดยสาร ไม่ควรนำมือมาสัมผัสตา จมูก ปาก
- หากผู้เลี้ยงเด็กมีอาการไม่สบาย มีไข้ ไอ จาม งดเข้าใกล้ทารกโดยเด็ดขาด
- ถ้าไม่จำเป็น ไม่ควรออกนอกบ้านไปที่ที่มีคนแออัด

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 17, 33, 40)

4.2.5 การใช้ประโยคบอกเป้าหมาย ที่มา และบอกผู้รับ

การใช้ประโยคแบบบอกเป้าหมาย ช่วยแสดงจุดประสงค์ของการกระทำเพื่อควบคุมโรคในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ส่วนประโยคบอกที่มาและเชื่อมโยงสู่ผลลัพธ์เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบทางอ้อมของโรคโควิด 19 และประโยคบอกผู้รับเพื่อแสดงว่ารัฐมีสถานะเป็นผู้ช่วยเหลือ การใช้ประโยคบอกเป้าหมายเพื่อแสดงว่าสิ่งที่กระทำนั้นสำคัญ

- อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ
- ร่วมกันส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับโรค
- พวกเราต้องทำความเข้าใจกับสิ่งที่เรียกว่า ความปรกติใหม่นี้กันทุกคน เพื่อความปลอดภัยจากโรคร้ายในระยะยาว

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 19, 36, 54)

การใช้ประโยคบอกที่มาเชื่อมโยงสู่ผลลัพธ์

- จากวิกฤตโรคโควิด 19 อาจนำไปสู่ภาวะความรุนแรงในครอบครัวต่อเด็กและผู้หญิง

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 26)

การใช้ประโยชน์ของผู้รับ

พม. ได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการเยียวยาและบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่กลุ่มเปราะบางของสังคม

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, สารจากรัฐมนตรี)

4.3 การใช้วรรณศิลป์

การใช้วรรณศิลป์ช่วยให้เห็นภาพและเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับสิ่งที่นำเสนอ โวหารที่พบคือ อุปลักษณ์ และปฏิพากย์ อีกทั้งการใช้คำห้วนคำแบบที่มีความหมายแฝง และคำคล้องจองในรูปแบบคำขวัญทำให้มีความรู้สึกร่วม สามารถจดจำข้อมูลที่ได้รับปฏิบัติได้ง่าย ดังนี้

การหัวเราะคือยาที่ดีที่สุดของชีวิต
โรคโควิด 19 พรากชีวิตผู้คนไปมากมายแล้ว
อย่าการ์ดตก
ศึกใหญ่โรคโควิด 19

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, สารจากรัฐมนตรี, น. 54, 57)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าโวหารอุปลักษณ์ในการ์ตูนชุดนี้ เปรียบการหัวเราะเป็นยา เพื่อแสดงว่าการหัวเราะในภาวะวิกฤตโรคโควิด19 ช่วยลดทอนความรุนแรงได้ เปรียบโรคโควิด 19 เป็นคนที่แสดงกริยาในการทำลาย เพื่อให้เห็นความรุนแรงของโรค และเปรียบโรคโควิด 19 เป็นคู่ต่อสู้ในเกมกีฬาชกมวย หรือศัตรูในศึกสงครามใหญ่

นอกจากนี้ยังพบโวหารปฏิพากย์ใช้เปรียบเทียบที่ตรงข้ามกันแต่กลับเกิดร่วมกันได้จริง ดังนี้

ความธรรมดาใหม่บนโลกใบเดิม
เพราะรักจึงควรต้องห่างกัน

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 54, 58)

ในการ์ตูนชุดนี้ มีการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นความธรรมดาหรือสิ่งเดิมที่ตรงข้ามกับสิ่งใหม่ แต่เกิดร่วมกันได้ และการกล่าวถึงความรักกับบออยากอยู่ห่างกันซึ่งเป็นสิ่งตรงกันข้าม แต่กลับมาอยู่ร่วมกันได้ การใช้ปฏิพากย์ทำให้วิกฤติโควิดกลายเป็นสิ่งปกติธรรมดาที่ควบคุมจัดการได้

อีกทั้งมีการใช้คำสัมผัสทั้งพยัญชนะและสระเพื่อให้ถ้อยคำสวยงามในลักษณะคำขวัญ ดังนี้

สารคดีสรรเพื่อรู้ทันโควิด เราจะผ่านวิกฤตไปด้วยกัน

คนไทยไม่ทิ้งกัน

หยุดเชื้อ เพื่อชาติ

กินร้อน ช้อนฉัน

ความธรรมดาใหม่บนโลกใบเดิม

(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, ปก, สารจากรัฐมนตรี, น. 19, 21, 54)

จะเห็นว่าเมื่อเนื้อความเป็นเชิงชวนให้ร่วมมือร่วมใจกันจัดการแก้ไขและปรับตัวยอมรับผลกระทบที่เกิดจากโรคโควิด 19 การใช้คำสัมผัสช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกร่วมในการควบคุมจัดการโรคโควิด 19 และจดจำเพื่อนำไปปฏิบัติได้ง่าย

4.4 การสื่อมูลบท

มูลบทคือถ้อยคำที่มีรูปภาพสื่อความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้วในสังคม จึงทำให้รูปภาพนั้นเป็นที่ยอมรับได้ในสังคม การดูมูลบทนี้ได้แสดงให้เห็นการสื่อมูลบทเกี่ยวแนวคิดเรื่องโรคโควิด 19 ของรัฐ ดังตัวอย่าง

- | | |
|-----------|---|
| 1. รูปภาพ | พม. ได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการเยียวยาและบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่กลุ่มเปราะบางของสังคม |
| สื่อมูลบท | - มีประชาชนกลุ่มเปราะบางทางสังคม - รัฐเป็นผู้ดูแล และประชาชนกลุ่มเปราะบางทางสังคมเป็นผู้ได้รับการดูแล (KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, สารจากรัฐมนตรี) |
| 2. รูปภาพ | หลีกเลี่ยงการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ |
| สื่อมูลบท | - มีการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ทำให้โควิด 19 แพร่ระบาดรุนแรง - ชาติมีความสำคัญและต้องทำประโยชน์ให้ชาติ (KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 19) |
| 3. รูปภาพ | ถ้าไม่ยากกลายเป็นคนแพร่เชื้อโรคโควิด 19 โดยไม่ตั้งใจ อย่าลืมเว้นระยะห่างกับผู้อื่นนะ |
| สื่อมูลบท | - คนแพร่เชื้อโควิด 19 เป็นบุคคลไม่พึงประสงค์ในสังคม - การเว้นระยะห่างเป็นวิธีการป้องกันโรคโควิด - การเว้นระยะห่างเป็นสิ่งที่คนยังไม่ปฏิบัติจึงต้องมีการเตือน (KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 2) |

4. รูปภาพ 12 ความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับโรคโควิด 19
- สื่อมุลบท ผู้กล่าวเป็นผู้รู้หรือมีข้อมูลที่ถูกต้อง
(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 8)
5. รูปภาพ เสาะหาข้อเท็จจริง จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือไว้ใช้ประเมินความเสี่ยงและ
ระวังตัวอย่างเหมาะสม เช่น เว็บไซต์ขององค์การอนามัยโลก หรือกระทรวง
สาธารณสุข
- สื่อมุลบท - มีแหล่งข้อมูลที่เป็นเท็จเกี่ยวกับโรคโควิด 19
- องค์กรหรือหน่วยงานรัฐเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ
(KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 27)

4.5 การสื่อความหมายด้วยภาพและการสร้างมุกตลกด้วยภาพและข้อความ

การสื่อความหมายด้วยภาพและการสร้างมุกตลกด้วยภาพและข้อความท่ามกลาง
ปัญหาโรคโควิด 19 ระบาด ช่วยลดทอนความรุนแรงและยังสามารถซ่อนแฝงชุดความจริงที่รัฐ
ต้องการนำเสนอเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ได้ง่ายและแนบเนียน การ์ตูนชุดนี้ใช้ภาพประกอบ
ข้อความเพื่อให้เข้าใจความหมายของสิ่งที่ต้องการสื่อให้ชัดเจน และมีการสร้างมุกตลกโดยใช้
ภาพและข้อความ ดังนี้

4.5.1 การสื่อความหมายด้วยภาพ

การใช้ภาพการ์ตูนประกอบข้อความมีทั้งภาพเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อแนวคิดเรื่องการ
กระทำที่ไม่พึงประสงค์ เพื่อให้สังคมสงบสุขในช่วงโรคโควิด 19 ระบาด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 1

แสดงด้านลบของการตีตราทางสังคม



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 36), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

จากภาพจะเห็นว่าการ์ตูนชุดนี้มีการใช้ภาพเชิงสัญลักษณ์ คือ เงามีตัวขนาดใหญ่หลายเงา และมีรูปลักษณะคล้ายปีศาจ แทนความเลวร้ายของคนในสังคมที่ติตราหรือตัดสินผู้อื่นในเชิงลบ และใช้ภาพคนขนาดเล็กใส่หน้ากาก ทำทางหวาดกลัวและจนมุมแทนภาวะผู้ถูกกระทำ เพื่อกระตุ้นให้หยุดพฤติกรรมการติตราที่จะนำไปสู่ความไม่สงบ ประกอบกับข้อความแบบประโยคคำสั่งที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยาเพื่อเน้นให้เกิดการกระทำ ในที่นี้คือ “เข้าใจโรค” “หยุดการติตราทางสังคม” “เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน” และใช้ประโยคบอกเล่า มีน้ำเสียงให้กำลังใจในรูปแบบแฮชแท็ก “#เราจะรอดไปด้วยกัน”

ในการ์ตูนชุดนี้ยังมีการใช้ภาพการ์ตูนเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนชุดความคิดระหว่าง “ความจริง” กับ “ความเท็จ” เพื่อควบคุมจัดการด้านการรับสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ให้เป็นไปในแนวทางที่รัฐต้องการ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2

แสดงการเปรียบเทียบว่าองค์กรของรัฐน่าเชื่อถือกว่าข้อมูลในสื่อออนไลน์



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 29), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

จากภาพจะเห็นว่าการ์ตูนชุดนี้มีการใช้ภาพเชิงสัญลักษณ์โดยกำหนดให้ตัวการ์ตูนชายที่อยู่กลางภาพสื่อถึงภาวะการเลือกกระหว่างแนวคิดสองแบบ ตัวละครพูดว่า “อากาศร้อนแบบนี้ไม่ติดหรอก” เพื่อสื่อแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรค ส่วนหัวของตัวการ์ตูนด้านซ้ายมีข้อความระบุความเป็นหน่วยงานรัฐ และมีคำพูดที่ผูกประโยคแบบคล้องยตามว่า “ไม่ว่าอากาศเป็นแบบไหน ยังไงก็ต้องล้างมือรักษาระยะห่าง” เพื่อสื่อถึงสิ่งที่พึงปฏิบัติอยู่เสมอ โดยเปรียบกับตัวการ์ตูนด้านขวาที่มีข้อความระบุว่าเป็นการสื่อสารแบบออนไลน์ และมีคำพูดในเชิงสรุปว่า “แน่นอน เชื่อโรคตาย” เพื่อสื่อว่าไม่มีการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค ตัวการ์ตูนที่เป็นสัญลักษณ์ของหน่วยงานรัฐ ในที่นี้คือ องค์การอนามัยโลกและกระทรวงสาธารณสุขเป็นตัวแทน

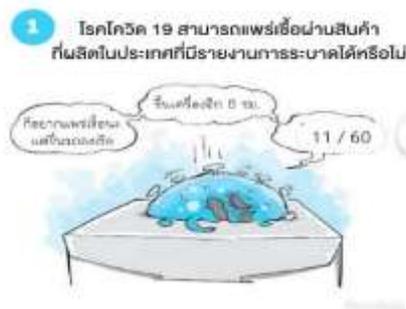
ของ “ข้อมูลที่เป็นจริง” และการสื่อสารของบุคคลในสังคมออนไลน์” ในที่นี้คือใช้คำว่า “เพจหมอก้ามะลอ” เป็นตัวแทนของ “ข้อมูลเท็จ”

นอกจากนี้ภาพนี้มีข้อความกำกับด้านบนว่า “เสาะหาข้อเท็จจริง จากแหล่งข้อมูลที่ น่าเชื่อถือ ไว้ใช้ประเมินความเสี่ยง และระวังตัวอย่างเหมาะสม เช่น เว็บไซต์ขององค์การอนามัยโลก หรือกระทรวงสาธารณสุข” ข้อความนี้ใช้คำกริยาบังสิ่งที่ให้ประชาชนกระทำ คือ เสาะหา (ข้อเท็จจริง) ระวังตัว อีกทั้งได้นำหน่วยงานของรัฐมาเป็นตัวอย่างของคำว่า แหล่งข้อมูลที่ น่าเชื่อถือ ทั้งภาพและข้อความจึงร่วมกันสื่อแนวคิดให้หลีกเลี่ยงการรับข้อมูลที่ ไม่ได้มาจากรัฐ และเชื่อถือเฉพาะข้อมูลที่มาจากรัฐ

นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาพการ์ตูนเชิงอุปโลกณ์ประกอบข้อความเพื่อสื่อแนวคิดว่า เชื้อโควิด 19 เป็นสิ่งที่ควบคุมจัดการได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 3

การเปรียบเชื้อโควิด19 เป็นคนอ่อนเพลียที่ไม่มีกำลังทำร้ายผู้อื่น



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 9), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

ภาพนี้เป็นการใช้ภาพการ์ตูนในเชิงอุปโลกณ์ให้เข้าใจง่าย เปรียบเชื้อไวรัสโควิด 19 เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ความรู้สึกและพูดได้แบบคน เพื่อสื่อความหมายว่าในบางกรณีเชื้อโควิด 19 ควบคุมจัดการได้ง่ายโดยเปรียบเป็นคนอ่อนแอ คำพูดประกอบภาพเพื่อตอบคำถามเรื่องการแพร่ระบาดเป็นประโยคเชิงขัดแย้ง คือ “ก็อยากแพร่เชื้อนะ แต่ขึ้นรถลงเรือ ขึ้นเครื่องอีก 8 ชั่วโมง” ทำให้เห็นข้อจำกัดของเชื้อโรค

ภาพที่ 4

การเปรียบเชื้อโควิด 19 เป็นศัตรูที่มนุษย์ต้องต่อสู้



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 13), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

ภาพนี้แสดงให้เห็นว่าเปรียบเชื้อโควิด 19 เป็นศัตรูที่มนุษย์ต้องต่อสู้ โดยใช้คำพูดแบบประโยคห้ามว่า “อย่าเข้ามานะเจ้าไวรัส” พร้อมทั้งแสดงท่าทางการต่อสู้ป้องกันไม่ให้ไวรัสเข้ามาสู่ร่างกาย

4.5.2 กลวิธีการสร้างมุกตลกด้วยภาพและข้อความ

การ์ตูนชุดนี้นอกจากจะมีประเด็นทางภาษาเพื่อสื่อชุดความคิดของรัฐแล้ว ยังมีการสร้างมุกตลกด้วยภาพและข้อความ มีกลวิธีล้อเลียนสิ่งที่อยู่ในสังคม การสร้างสถานการณ์ที่เกินความเป็นปกติ การพลิกกลับและการทำผิดขั้นตอนและการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง เพื่อสื่อชุดความคิดเรื่องการควบคุมโรคโควิด 19 ของรัฐ ดังนี้

1) การล้อเลียนสิ่งที่อยู่ในสังคม

การ์ตูนชุดนี้แสดงการล้อเลียนสิ่งที่อยู่ในสังคม คือการกระทำของประชาชน การล้อเลียนขนบนิทานแบบวีรบุรุษและเทพนิยาย และการล้อเลียนชื่อภาพยนตร์ ดังนี้

ภาพที่ 5

ล้อเลียนการปกปิดข้อมูลการเดินทางของประชาชน



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 39), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

ภาพนี้แสดงการล้อเลียนการปกปิดการเดินทางที่เป็นภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อที่ปรากฏอยู่จริงในสังคม แต่นำเสนอแบบมุกตลกคือ “การปกปิดที่ไม่แนบเนียนและมีผู้รู้เท่าทัน” โดยใช้ภาพตัวการ์ตูนที่มีสัมภาระมากมาย แต่กลับใช้คำพูดเชิงปฏิเสธว่าไม่ได้เดินทาง แต่กำลังย้ายบ้าน และตัวละครบุคลากรทางการแพทย์รู้เท่าทัน เห็นได้จากคำพูดที่แสดงว่าเห็นชัดแย้งว่า “แต่เท่าที่เห็น ของฝากหิ้วตัวที่อปปทั้งนั้นเลยนะคะ” และมีหัวข้อเพื่อแสดงผลเสียของการตัดสินใจอื่นในเชิงลบจนนำไปสู่การปกปิดข้อมูลจริงว่า “การตีตรานำไปสู่การปกปิด เพราะกลัวจะเป็นที่รังเกียจของสังคม”

นอกจากนี้การล้อเลียนชนบทนิทานแบบวีรบุรุษและเทพนิยายเพื่อแสดงความสำคัญของการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ของรัฐ ดังนี้

ภาพที่ 6

ล้อเลียนชนบทนิทานแนววีรบุรุษเพื่อแสดงว่าผู้ที่ควบคุมจัดการโรคโควิด 19 ได้มีสถานะเป็นวีรบุรุษ



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 49), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

ในที่นี้นิยามของวีรบุรุษเปลี่ยนจากผู้มีกำลังและความดีงามมาเป็นผู้ที่จัดการควบคุมโรคโควิด 19 ได้ และนิยามของปีศาจปรับเปลี่ยนจากความชั่วร้ายมาเป็นเชื้อไวรัสโควิด 19 มีคำพูดประกอบแสดงความกังวลสงสัย “อีโร่มาจากทั่วสารทิศ ช่วงไวรัสระบาดนี้ จะปลอดภัยไหมครับ” และมีภาพตัวการ์ตูนที่แต่งกายแบบซูเปอร์แมนยกมือขึ้นพร้อมต่อสู้อุปกรณ์แสดงความมั่นใจว่า “เราจะพลาดได้ยังไง” เพื่อแสดงว่าป้องกันการโรคโควิด 19 เป็นสิ่งสำคัญ

นอกจากนี้ยังมีการล้อเลียนชนบทนิทานเทพนิยายเรื่องอาละดินที่ยักษ์ต้องปรากฏตัวหลังถูตะเกียงเพื่อให้อาละดินขอพรมาเชื่อมโยงการสื่อความเรื่องการควบคุมจัดการโรคโควิด 19 ดังนี้

ภาพที่ 7

ล้อเลียนชนบทเพี้ยนยบายเรื่องอาละดินแสดงความสำคัญของการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ของรัฐ



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 48), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

จากภาพแสดงการไม่เป็นไปตามชนบเรื่องเดิมในที่นี้คือยักษ์ไม่ปรากฏตัว แต่ให้ขอพรแบบออนไลน์แทน และมีข้อความประกอบว่า “ทำงานจากที่บ้าน อยากขอพรก็ แอดไลน์มา @GENIE555 นาย” ทำให้ตัวละครอาละดินมีสีหน้าตกใจกับการเปลี่ยนแปลง ภาพและข้อความจึงร่วมกันสื่อว่าการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐเรื่องการเว้นระยะห่างทางสังคมในช่วงโรคโควิด 19 ระบาดมีความสำคัญมาก

นอกจากนี้ยังมีการล้อเลียนชื่อภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงในสังคมเพื่อเชื่อมโยงกับมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ของรัฐ ดังนี้

ภาพที่ 8

ล้อเลียนชื่อภาพยนตร์แสดงความสำคัญของการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคโควิด 19



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 21, 24), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

จากภาพคือภาพยนตร์ต่างชาติที่ใช้ชื่อภาษาไทยว่า “จับให้ได้ ถ้านายแน่จริง” มาเปลี่ยนคำให้เชื่อมโยงกับมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 เป็น “อยู่บ้านให้ได้ ถ้านายแน่จริง” เพื่อกระตุ้นให้ “อยู่บ้าน” ตามมาตรการรัฐ และชื่อภาพยนตร์ไทยที่มีชื่อเสียงเรื่อง “ฮาวทูทิ้ง” มาล้อเป็น “ฮาวทูทิ้ง...หน้ากากอนามัย” และในภาพยังแสดงขั้นตอนการทิ้งหน้ากากอนามัย คือ ทิ้งหน้ากากในถังขยะที่มีฝาปิดและล้างมือให้สะอาดเพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับการป้องกันโรค

2) การสร้างสถานการณ์ที่เกินความปกติ

การสร้างสถานการณ์ที่เกินความเป็นปกตินี้ใช้เพื่อสร้างมุกตลกและใช้เพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่นแข็งขันที่จะปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ ดังนี้

ภาพที่ 9

การแสดงความเกินจริงเพื่อแสดงความเป็นไปได้ของการทำงานที่บ้านในช่วงโควิด 19 ระบาด



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 22), 2563, ไซเบอร์พรินทร์กรุ๊ป.

จะเห็นว่าการสร้างมุกตลกด้วยการใช้ภาพให้เห็นความเกินจริง คือภาพการมุ่งมั่นทำงานแบบเกินจริงของเจ้านายที่ทะเลจอกคอมพิวเตอร์ออกมาสั่งงานและลูกน้องที่ทำงานได้แม้อยู่บนเตียงนอน มีข้อความประกอบว่า “ถ้าทำงานที่บ้านได้ก็จัดไป” เพื่อแสดงว่าการทำงานที่บ้านตามมาตรการรัฐเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

การใช้ภาพที่เห็นความเกินจริงนี้ยังเห็นได้จากวิธีการป้องกันโรคโควิด 19 ดังนี้

ภาพที่ 10

การแสดงความเกินจริงเพื่อแสดงถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 28), 2563, ไซเบอร์พรินทร์กรุ๊ป.

จะเห็นว่าเป็นการดูแลสุขภาพที่เกินความปกติ คือ การละเมอมาออกกำลังกายและกินผัก มีข้อความประกอบว่า “ทำไมช่วงนี้เข้านอนไว แล้วละเมอมาออกกำลังกายตามด้วยกินผักอีก” เพื่อเสนอชุดความคิดว่า การดูแลสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญ จึงต้องตั้งใจปฏิบัติเป็นอย่างมาก

3) การพลิกกลับและการทำผิดขั้นต่อน

การพลิกกลับ หมายถึงทำให้ผิดความคาดหมาย หรือมีการปรับเปลี่ยนบทบาทเดิมเพื่อใช้สร้างมุกตลกและแสดงการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ของรัฐ ดังนี้

ภาพที่ 11

การพลิกกลับความหมายของคำเพื่อแสดงความสำคัญของ “การอยู่บ้าน”



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 15), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

จะเห็นว่าในการ์ตูนชุดนี้ได้สร้างมุกตลกด้วยการพลิกความหมายของประโยค “การทำงานจากที่บ้าน” ที่หมายถึงการงานที่บริษัทหรือหน่วยงานกลับมาทำที่บ้าน มาเป็น “การทำงานบ้าน” สื่อด้วยภาพตัวการ์ตูนชายกำลังซักผ้า มีข้อความประกอบคำพูดที่ว่า “ทำงานจากที่บ้านไง ไม่รู้จักรี”

นอกจากนี้ยังมีการสร้างมุกตลกด้วยการพลิกกลับบทบาทเดิมระหว่างคนกับสัตว์เพื่อสื่อความหมายเรื่องการป้องกันโรคโควิด 19 ดังนี้

ภาพที่ 12

การพลิกกลับบทบาทเพื่อแสดงความสำคัญของการคัดกรอง



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 25), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

จะเห็นว่าภาพนี้สุนัชมีอำนาจในการห้ามไม่ให้เจ้านายเข้าบ้านด้วยการนำแผ่นไม้มาตอกตะปูขวางประตูและหน้าต่างไว้ เพราะเจ้านายเดินทางไปต่างประเทศและยังไม่ผ่านการคัดกรองการที่สุนักลับเป็นฝ่ายที่มีอำนาจ สื่อนัยถึงความสำคัญของการคัดกรอง” ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญในการจัดการควบคุมโรคโควิด 19 ของรัฐ ประกอบกับการใช้ข้อความของผู้เขียนโดยใช้ประโยคห้ามว่า “ยังไม่คัดกรอง ห้ามเข้าจะ”

นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีการทำผิดขั้นตอนเพื่อสร้างมุกตลกเพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของประชาชนในช่วงโควิด 19 ระบาด

ภาพที่ 13

การทำผิดขั้นตอนเพื่อให้เห็นว่าหน้ากากอนามัยควรอยู่ในชีวิตประจำวัน



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 17), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

ในภาพนี้แสดงการไม่ถอดหน้ากากอนามัยก่อนรับประทานอาหาร มีคำพูดในเชิงเตือนให้ถอดหน้ากากอนามัย และมีคำพูดโต้ตอบว่า “มีหน้า ป้อนไม่เข้า” เพื่อแสดงให้เห็นว่าหน้ากากอนามัยเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับการรับประทานอาหาร

4) การเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง

การเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง ช่วยสร้างมุกตลกและสื่อความหมายว่าประชาชนตื่นกลัวโรคโควิด 19 มากเกินไปจนกลายเป็นความขบขัน จึงเป็นการเตือนไม่ให้ประชาชนตื่นตระหนกกับโรคโควิด 19 มากเกินไป แสดงให้เห็นดังนี้

ภาพที่ 14

การเชื่อมโยง “อาการไอ” ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ากับโรคโควิด 19



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 38), 2563, ไซเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

จากภาพจะเห็นว่าการ์ตูนตัวหนึ่งแสดงอาการไอ การ์ตูนอีกตัวหนึ่งจึงมีท่าทางและคำพูดแสดงความหวาดกลัวเพราะเชื่อมโยงอาการไอเข้ากับโรคโควิด 19 การ์ตูนอีกตัวหนึ่งจึงพูดปฏิเสธว่า “แค่คough” ภาพและคำพูดเหล่านี้ใช้ประกอบหัวข้อที่ผูกประโยคเชิงเหตุผลให้เห็นถึงสาเหตุของความตื่นตระหนกของคนในสังคมว่า “เพราะโควิด 19 เป็นโรคใหม่และมีหลายอย่างที่เรายังไม่รู้เกี่ยวกับโรคนี”

นอกจากอาการไอแล้ว อาการอื่นไม่รับรสเป็นอีกอาการหนึ่งของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดการตื่นกลัว ดังนี้

ภาพที่ 15

การทำเชื่อมโยงอาการ “ลึนไม่รู้อร” ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ากับโรคโควิด 19



หมายเหตุ. จาก KnowCovid : รู้ทันโควิด (น. 37-38), 2563, ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.

จากภาพแสดงว่าการ์ตูนตัวหนึ่งกำลังทำอาหารแต่แสดงว่าไม่รู้รสชาติอาหาร ตัวละครอีกตัว จึงมีท่าทางตกใจและตัดสินใจตักกินการ์ตูนตัวนั้นว่าเป็นโรคโควิด 19 ภาพและคำพูดของการ์ตูนนี้อยู่ใน หัวข้อ “เรามักลึนในสิ่งที่ไม่รู้” เพื่อแสดงว่าถ้ามีความรู้เกี่ยวกับโรค จะไม่ทำให้เกิดตื่นตระหนกจน ทำให้เกิดความวุ่นวายหรือความตึงเครียดในสังคม

4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการสร้างชุดความคิด

กลวิธีการใช้ภาษาดังกล่าวนี้อาจสร้างชุดความคิดหลักในการจัดการควบคุมโรคโควิด 19 ของรัฐจำนวนสามชุด ชุดแรกเกี่ยวกับรัฐและชาติ ชุดที่สองเกี่ยวกับประชาชน ชุดที่สามเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ดังนี้

4.6.1 ชุดความคิดกับรัฐและชาติ คือ รัฐมีสถานะที่น่าเชื่อถือ เป็นผู้จริงจัง และมีมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 ที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพ การทำตามมาตรการควบคุมโรคของรัฐเป็นสิ่งที่ควรกระทำเพื่อชาติ

กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอชุดความคิดนี้ประกอบด้วยการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับการควบคุมจัดการโรคของรัฐ คำศัพท์แสดงการสั่งสอนตักเตือนของรัฐในสถานการณ์โรคระบาด การใช้คำศัพท์แสดงการเป็นพวกเดียวกันระหว่างรัฐกับประชาชน การใช้ประโยคแบบเหตุผลเพื่อแสดงว่ารัฐเป็นตัวแทนหรือเจ้าของชุดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด 19 การใช้ประโยคแบบให้ประชาชนเป็นผู้รับการกระทำเพื่อแสดงว่ารัฐเป็นผู้ช่วยเหลือ การใช้ประโยคขัดแย้งเพื่อแสดงข้อมูลในฐานะผู้เชี่ยวชาญ การใช้ประโยคเงื่อนไขบอกสิ่งที่ประชาชนควรทำและไม่ควรทำ การใช้ประโยคบอกเป้าหมายและที่มาเพื่อแสดงว่าการทำตามมาตรการรัฐเป็นสิ่งที่ควรกระทำเพื่อชาติ การสื่อมูลบทว่ารัฐเป็นผู้ดูแลและน่าเชื่อถือ การใช้ภาพการ์ตูนประกอบข้อความเพื่อสื่อว่ารัฐน่าเชื่อถือ การใช้มุขตลกล้อเลียนตัวละครในนิทาน ล้อชื่อ

ภาพยนตร์ การสร้างสถานการณ์ที่เกินความเป็นปกติ การพลิกและทำผิดขั้นตอน เพื่อสื่อว่าการทำตามมาตรการรัฐเรื่องการป้องกันโรคเป็นสิ่งสำคัญ

4.6.2 ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาชน คือ ประชาชนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์หรือไม่เข้าใจโรคโควิด 19 จึงต้องได้รับการแนะนำจากรัฐ และการควบคุมจัดการแก้ไขโรคเป็นของประชาชนทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว หน่วยงาน และสังคม

กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอชุดความคิดนี้ประกอบด้วยการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับการกระทำของประชาชนว่าเป็นสาเหตุของโรคระบาด การใช้อุปสรรคณ์การตัดก เพื่อแสดงข้อบกพร่องเรื่องการควบคุมโรคของประชาชน ประโยคขัดแย้งแสดงว่าปัญหาการจัดโรคอยู่ที่ประชาชน การใช้มุขตลกล้อเลียนพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของประชาชน และใช้มุขตลกแสดงว่าประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจจึงเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันจนเกิดความตึ๊งกั้วไปเอง

คำศัพท์บอกสิ่งที่ประชาชนต้องทำในช่วงโรคระบาดทั้งต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม การใช้ประโยคแบบเหตุผลเพื่อแสดงว่าโรคโควิด 19 เป็นสิ่งที่คนในสังคมร่วมกันควบคุมจัดการได้ การใช้ประโยคแบบคล้อยตามเพื่อบอกสิ่งที่ประชาชนต้องทำ ใช้อุปสรรคณ์ว่าโควิด 19 เป็นศึกใหญ่ และใช้คำคล้องจองเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนร่วมกันแก้ไขปัญหา

4.6.3 ชุดความคิดเกี่ยวกับโรคโควิด 19 คือ โรคโควิด 19 มีสถานะเป็นศัตรูหรือคู่ต่อสู้ แต่สามารถต่อสู้หรือควบคุมจัดการได้ด้วยวิธีการที่ประชาชนร่วมมือปฏิบัติตามมาตรการรัฐ

กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอชุดความคิดนี้ประกอบด้วยการใช้คำศัพท์เรียกโรคโควิด 19 ในเชิงลบ การใช้ประโยคแบบเหตุผลเพื่อแสดงว่าโรคโควิด 19 เป็นสิ่งที่คนในสังคมร่วมกันควบคุมจัดการได้ การใช้ประโยคบอกที่มาเชื่อมโยงสู่ผลลัพธ์ และการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบวรรณศิลป์เพื่อให้เห็นความรุนแรงของโรค การสื่อมุขตลกว่าคนแพร่เชื้อโควิด 19 เป็นบุคคลไม่พึงประสงค์ในสังคม การใช้มุขตลกล้อเลียนนิทานแนววีรบุรุษเพื่อเชื่อมโยงกับการต่อสู้กับโรค

4.7 การ์ตูนชุด *KnowCovid* : รู้ทันโควิด ในฐานะวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม

การ์ตูนชุด *KnowCovid* : รู้ทันโควิด นี้เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบการวิเคราะห์การสื่อสารของไฮมส์ (Hymes, 1974) ทำให้เห็นภาพรวมขององค์ประกอบการสื่อสารที่แวดล้อมตัวบทการ์ตูนชุดนี้ได้แก่ ฉาก (Situation-S) ผู้ร่วมการสื่อสาร (Participants-P) จุดมุ่งหมาย (Ends-E) การเรียงวัจนกรรม (Act sequence-A) นำเสียง (Key-K) เครื่องมือ (Instrumentality-I) บรรทัดฐานในการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of interaction and interpretation-N) และประเภทการสื่อสาร (Genres-G) ดังนี้

4.7.1 ฉาก (Situation-S)

ฉากคือ สถานที่และเวลาที่มีการสื่อสาร การ์ตูน KnowCovid : รู้ทันโควิด มีสถานที่ในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ที่ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารได้แม้ไม่ได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน การที่การ์ตูนชุดนี้เผยแพร่จำนวนมาก ทั้งรูปแบบสิ่งพิมพ์และรูปแบบออนไลน์ที่มีทั้งการบริการให้ดาวน์โหลดทั้งเล่ม เผยแพร่ผ่านทางเพจเฟซบุ๊กขายหัวเราะ และได้รับการแปลถึงสี่ภาษาทำให้เป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่าย ส่วนด้านเวลาคือเวลาที่สื่อชิ้นนี้เกิดขึ้น คือตั้งแต่วันที่ออกสารประกาศคือวันที่ 25 พฤษภาคม 2563 เป็นต้นมา เนื่องจากการ์ตูนชุดนี้ยังคงมีอยู่และผู้รับสารสามารถรับสารได้เสมอ ฉากดังกล่าวนี้ยังอยู่ในช่วงเวลาที่ยังมีโรคโควิด 19 ระบาด และการแสวงหาป้องกันรักษาโรคยังเป็นกระแสหลักในสังคม

4.7.2 ผู้ร่วมการสื่อสาร (Participants-P)

ผู้ร่วมการสื่อสารคือผู้ส่งสาร ในที่นี้คือนักเขียนของสำนักพิมพ์บันลือสาส์น ที่ได้ร่วมมือกับองค์กรของรัฐคือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และกระทรวงสาธารณสุข ผู้เขียนเหล่านั้นเป็นนักเขียนในกองบรรณาธิการของนิตยสาร แต่มีการอ้างอิงแหล่งที่มาจากองค์กรด้านสุขภาพพระดับโลก คือ องค์การอนามัยโลก องค์การสหประชาชาติ และองค์กรสุขภาพและวัฒนธรรมในประเทศ คือ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จึงกล่าวได้ว่าองค์กรเหล่านี้กำกับทิศทางการส่งสาร ส่วนผู้รับสารคือผู้อ่านการ์ตูน KnowCovid : รู้ทันโควิด ทุกเพศ ทุกวัย เนื่องจากพิจารณารูปแบบการให้เข้าถึงแบบไม่คิดค่าบริการผ่านการดาวน์โหลดหรือเผยแพร่ทางเพจเฟซบุ๊ก

4.7.3 จุดมุ่งหมาย (Ends-E)

จุดมุ่งหมายที่เด่นชัดของการ์ตูนชุดนี้คือเพื่ออธิบายความรู้เข้าใจเกี่ยวกับโรคโควิด เห็นได้จากหัวข้อ 12 ความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับโรคโควิด โควิดอยู่ที่ไหนบ้าง เป็นต้น และการเสนอแนะ/สั่งสอน เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของประชาชนในช่วงโควิด 19 ระบาด เห็นได้จากชุดคำประเภทให้ทำหรือไม่ให้ทำ อย่า หยุด ห้าม ควร ไม่ควร ต้อง แนะนำ/แนะนำงด ระวัง ลด

นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายในเชิงการเมืองเนื่องจากเป็นหนังสือที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐ ตัวบทจึงสื่อความหมายเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ที่ให้ภาพเชิงบวกของรัฐและสื่อถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐที่อยู่ในรูป “ข้อควรปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของประชาชน” เพื่อควบคุมจัดการโรคโควิด 19

4.7.4 การเรียงวัจนกรรม (Act sequence-A)

การ์ตูนชุดนี้มีรูปแบบการเรียงวัจนกรรมที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีรูปแบบของตัวบทที่แตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่สารจากองค์กรของรัฐและบทบรรณาธิการที่เป็นส่วนนำและส่วนเนื้อหาที่ประกอบไปด้วย บทความ การ์ตูนเรื่องยาว การ์ตูนสามช่อง ตัวบทเหล่านี้ มีการเรียงวัจนกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) การเรียงวจนกรรมสารจากรัฐมนตรี

การเรียงวจนกรรมสารจากนายจุติ ไกรฤกษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อแสดงภาพลักษณ์เชิงบวกและแสดงว่าหน้าที่ควบคุมจัดการโรคโควิด 19 เป็นของประชาชน ดังนี้

เกริ่นนำอธิบายประโยชน์ของอารมณ์ขัน กล่าวเชื่อมโยงถึงการแก้ปัญหาโรคโควิด 19 ของรัฐ อธิบายวิธีทำงานของหน่วยงานหลักของรัฐและแสดงข้อบกพร่องของประชาชน ต่อมา กล่าวเชื่อมโยงกับคำขวัญ “คนไทยไม่ทิ้งกัน” จบท้ายด้วยส่วนสรุปแสดงว่าการกระตุ้นชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อไป (*KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, สารจากรัฐมนตรี*)

2) การเรียงวจนกรรมบทบรรณาธิการ

การเรียงวจนกรรมบทบรรณาธิการของ ดร.อิสระ เสรีวัฒนวุฒิ ผู้ริเริ่มการกระตุ้นชุดนี้ เพื่อแสดงภาพลักษณ์เชิงบวกของผู้เขียนและหน่วยงานรัฐเกี่ยวกับการจัดการโรคโควิด 19 และแสดงว่าหน้าที่ควบคุมจัดการโรคเป็นของประชาชน ดังนี้

เกริ่นนำเกี่ยวกับการทำโครงการช่วยเหลือในช่วงโรคโควิด 19 ระบาด กล่าวถึงประโยชน์ของการกระตุ้น *KnowCovid : รู้ทันโควิด* กล่าวถึงหน่วยงานรัฐที่สนับสนุนและกล่าวขอบคุณ จบท้ายด้วยการกล่าวโน้มน้าวให้ประชาชนร่วมกันต่อสู้กับโรคโควิด 19 (*KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, บทบรรณาธิการ*)

3) การเรียงวจนกรรมบทความให้ความรู้

การเรียงวจนกรรมบทความให้ความรู้เพื่อแสดงว่าประชาชนมีความเข้าใจผิดและรัฐเป็นผู้ให้ความรู้ที่ถูกต้อง ดังนี้

หัวข้อเรื่อง *12 ความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับโรคโควิด* คำถามสลับคำตอบเกี่ยวกับโควิด (การแพร่เชื้อ การดื่มแอลกอฮอล์เพื่อป้องกัน การแพร่กระจาย เครื่องวัดอุณหภูมิ การฆ่าเชื้อ การกินกระเทียมเพื่อป้องกัน การฉีควัคซีนป้องกัน การป้องกันด้วยการล้างจมูก การป้องกัน และรักษาด้วยยา) (*KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 8*)

4) การเรียงวจนกรรมบทความท้ายเล่ม

การเรียงวจนกรรมบทความสรุปท้ายเรื่อง *ความธรรมดาใหม่บนโลกใบเดิม* เพื่อสื่อความหมายว่าการควบคุมจัดการโรคโควิด 19 เป็นหน้าที่ของประชาชน ดังนี้

แสดงหัวข้อเรื่อง “ความธรรมดาใหม่บนโลกใบเดิม” กล่าวถึงผลเสียของโรคโควิด 19 กล่าวเชื่อมโยงถึงคำว่า “ความปกติใหม่” เสนอแนะวิธีป้องกันโรคของประชาชนที่เริ่มจากตนเอง เสนอแนะเรื่องการรักษาความสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้าง เสนอแนะให้ติดตามข้อมูลข่าวสาร ระวังระวัง และปรับตัว จบท้ายด้วยการเตือนเรื่องความประมาทและให้กำลังใจ (*KnowCovid : รู้ทันโควิด, 2563, น. 54*)

5) การเรียงวัจนกรรมการ์ตูนที่เป็นเรื่องยาว

การ์ตูนที่เป็นเรื่องยาวนี้มีตัวละคร 2 ตัว ที่อยู่ในสถานะเจ้านายและคนรับใช้ โดยเจ้านายเป็นผู้ตั้งคำถามและคนรับใช้เป็นผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องความสะอาดในบ้าน มีการเรียงลำดับเรื่องเพื่อสื่อว่าการรักษาความสะอาดในบ้านเป็นหน้าที่ของประชาชน แสดงให้เห็นดังนี้

แสดงหัวข้อเรื่อง “ถึงเวลาแล้วที่จะฆ่าเชื้อโรคด้วยมาตรการขั้นเด็ดขาดเพื่อความปลอดภัย” เปิดเรื่องด้วยคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังจะทำ อธิบายขั้นตอนการทำความสะอาดหน้าบ้านด้วยสารเคมี แสดงข้อสงสัยเกี่ยวกับสารเคมี อธิบายเกี่ยวกับสารเคมีและให้ความรู้เกี่ยวกับสารเคมีทำความสะอาดอื่น ๆ แสดงข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อเสียของสารเคมี อธิบายว่าสารเคมีเป็นประโยชน์ถ้าใช้ถูกต้อง และบอกขั้นตอนการทำความสะอาดในบ้าน แสดงข้อสงสัยเกี่ยวกับสารเคมี จึงมีการกล่าวอ้างอิงหน่วยงานรัฐให้หมดข้อสงสัย การกล่าวเตือนให้ล้างมือสอนขั้นตอนการล้างมือ จบท้ายด้วยการใช้มุกตลกแสดงความต้องการให้มือสะอาดเป็นข้ออ้างในการไม่ทำงานบ้าน (*KnowCovid : รู้ทันโควิด*, 2563, น. 42)

6) การเรียงวัจนกรรมของการ์ตูนแบบสามช่อง

การเรียงวัจนกรรมของการ์ตูนแบบสามช่องเพื่อสื่อความหมายว่ามาตรการคัดกรองและการเว้นระยะห่างทางสังคมของรัฐเป็นสิ่งสำคัญ ดังนี้

ช่องแรกแสดงภาพเจ้านายกลับมาถึงบ้าน ช่องที่สองเป็นภาพเจ้านายและมีคำพูดประกอบเพื่อสื่อว่าเพิ่งกลับจากไปเที่ยวต่างประเทศ ช่องที่สามสนัขใช้ไม้กั้นประตูไม่ให้เข้าบ้าน และมีคำพูดของผู้เขียนประกอบมุมล่างของกรอบว่า “ยังไม่คัดกรองห้ามเข้าจ๊ะ” (*KnowCovid : รู้ทันโควิด*, 2563, น. 25)

ช่องแรกเป็นภาพคนคนหนึ่งว่ายน้ำออกห่างจากคนที่ติดเกาะด้วยกัน ช่องที่สองเป็นภาพคนที่ว่ายน้ำออกห่างนั้นว่ายน้ำไปถึงเกาะอีกแห่งหนึ่งที่อยู่ห่างจากเกาะแรก ช่องที่สามเป็นภาพคนสองคนที่อยู่คนละเกาะ และมีคำพูดประกอบว่า “*Physical Distancing* ระยะห่างระหว่างบุคคลหนึ่งในวิธีลดการแพร่ระบาดโควิด 19 ด้วยการอยู่ห่างกันประมาณ 2 เมตร” (*KnowCovid : รู้ทันโควิด*, 2563, น. 56)

4.7.5 น้ำเสียง (Key-K)

การ์ตูนเป็นสื่อประเภทบันเทิง แต่การ์ตูนชุดนี้เป็นการ์ตูนชุดความรู้ จึงทำให้มีน้ำเสียงที่หลากหลายคือ น้ำเสียงแบบที่เป็นทางการ กึ่งทางการ และน้ำเสียงแบบเป็นกันเองหรือภาษาพูด เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบงานเขียน กล่าวคือสารจากรัฐมนตรีและบทความบางส่วนจะมีน้ำเสียงเป็นทางการเพื่อให้ความรู้สึกจริงจังน่าเชื่อถือ บทบรรณาธิการ บทความให้ความรู้บางส่วน และบทความสรุปท้ายเล่มจะใช้ภาษาแบบกึ่งทางการเพื่อให้รู้สึกผ่อนคลายขึ้น ส่วน

น้ำเสียงแบบเป็นกันเองหรือภาษาพูดพบในกรณีเป็นคำพูดประกอบการ์ตูนช่องหรือการ์ตูนเรื่องยาวเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน จึงกล่าวได้ว่าการ์ตูนชุดนี้มีน้ำเสียงที่หลากหลาย

4.7.6 เครื่องมือ (Instrumentality-I)

การสื่อสารของการ์ตูนชุดนี้เป็นการสื่อสารด้วยสื่อสิ่งพิมพ์รูปเล่มและสื่อออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์และเพจในเฟซบุ๊ก ส่วนรูปแบบของถ้อยคำสื่อสารส่วนใหญ่เป็นถ้อยคำประกอบภาพ มีบางส่วนที่เป็นตัวเขียนทั้งหมด

4.7.7 บรรทัดฐานในการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of interaction and interpretation-N)

บรรทัดฐานในการปฏิสัมพันธ์คือ ผู้ส่งสารคือหน่วยงานรัฐและผู้เขียนอยู่ในสถานะผู้มีข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ผู้รับสารคือประชาชนจึงเป็นฝ่ายเรียนรู้ รับคำแนะนำเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และรับการช่วยเหลือ กล่าวได้ว่าผู้ส่งสารต้องการแสดงตนว่ามีสถานะที่เหนือกว่าผู้รับสารในด้านข้อมูลความรู้ ส่วนปฏิสัมพันธ์ในการตีความ ผู้รับสารตีความว่าสารมีความน่าเชื่อถือเพราะมาจากหน่วยงานรัฐที่มีบรรทัดฐานทางสังคมว่าเป็นหน่วยงานที่น่าเชื่อถือจึงทำให้คล้อยตามสารที่ส่งมาได้ง่าย

4.7.8 ประเภทการสื่อสาร (Genres-G)

ประเภทของการสื่อสารของการ์ตูนชุดนี้ คือ การ์ตูนให้ความรู้ จึงมีลักษณะเฉพาะที่ให้อารมณ์ขันในรูปแบบเรื่องเล่าประกอบภาพ และยังเน้นการให้ความรู้หรือคำแนะนำเกี่ยวกับโรคโควิด 19 เช่น การป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ผู้สูงอายุควรปฏิบัติตัวอย่างไร การป้องกันเด็กเล็กจากโรคโควิด 19

การ์ตูนชุด *KnowCovid : รู้ทันโควิด* มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบการ์ตูนสื่อสารของไฮมส์ ทำให้เห็นว่าการ์ตูนชุดนี้เป็นวาทกรรมที่สัมพันธ์กับบริบททางการสื่อสารที่แวดล้อมอยู่

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

การ์ตูนชุด *KnowCovid : รู้ทันโควิด* มีกลวิธีทางภาษาที่สัมพันธ์กับการสร้างวาทกรรมหรือชุดความคิดของรัฐ กลวิธีทางภาษาที่ใช้ มีทั้งการใช้คำศัพท์ การใช้ประโยค การใช้วรรณศิลป์ การใช้มูลบทที่แฝงชุดความคิดของรัฐในตัวบทผ่านรูปภาพ ประกอบกับการสร้างภาพการ์ตูนและใช้มุกตลกด้วยการล้อเลียนสิ่งที่อยู่ในสังคม การสร้างสถานการณ์ที่เกินความเป็นปกติ การพลิกกลับและการทำผิดขั้นตอน และการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง การใช้ภาษาทั้งหมดนี้เพื่อสื่อชุดความคิดหลักสามชุด ชุดความคิดแรกเกี่ยวกับรัฐและชาติ คือ รัฐมีสถานะที่น่าเชื่อถือ เป็นผู้รู้จริง และมีมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 ที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพ การทำตาม

มาตรการควบคุมโรคของรัฐเป็นสิ่งที่พึงกระทำเพื่อประโยชน์ชาติ ชุดความคิดที่สองเกี่ยวกับประชาชน คือ ประชาชนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ทำให้เกิดโรคโควิด 19 ประชาชนมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ การควบคุมจัดการแก้ไขโรคจึงเป็นของประชาชนทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว หน่วยงาน และสังคม ความคิดหลักชุดที่สามคือ โรคโควิด 19 คือโรคที่มีสถานะเป็นศัตรู แต่เป็นศัตรูหรือคู่ต่อสู้ที่สามารถต่อสู้หรือควบคุมจัดการได้ด้วยวิธีการที่ประชาชนร่วมมือปฏิบัติตามมาตรการรัฐ ทำให้เห็นว่าการต่อสู้ครั้งนี้เป็นวาทกรรมที่สัมพันธ์กับบริบทการสื่อสารที่แวดล้อมอยู่

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยนี้มีประเด็นที่ควรอภิปราย ดังนี้

5.2.1 การเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับโรคโควิด 19 สัมพันธ์กับบริบทการสื่อสารคือ “การต่อสู้ชุดความรู้” ที่มีลักษณะเป็นสื่อที่ผสมผสานทั้งการเป็นเรื่องเล่าประกอบภาพเพื่อความบันเทิงและการให้ความรู้แบบเชิงวิชาการ การใช้สื่อการต่อสู้ที่สื่อความหมายร่วมกันในสังคมว่าเป็นสื่อบันเทิงที่สร้างมุกตลกด้วยภาพและถ้อยคำภาษามานำเสนอเรื่องที่เป็นโรคระบาดใหญ่ครั้งสำคัญของประเทศ ช่วยลดความรุนแรงของปัญหาหรือตื่นตระหนกหวาดกลัวของประชาชน จึงเป็นประโยชน์ต่อรัฐในด้านการควบคุมจัดการให้เกิดความสงบเรียบร้อย อีกทั้งการใช้ภาพ ภาษาที่เข้าใจง่าย และสื่ออารมณ์ขันนำเสนอความรู้ที่อ้างอิงข้อมูลจากหน่วยงานหรือองค์กรรัฐ พื้นที่การต่อสู้ที่ผสมผสานทั้งความบันเทิงและความรู้จึงช่วยผ่อนคลายอำนาจรัฐที่แนบเนียนโดยที่ประชาชนไม่รู้กำลังรับอุดมการณ์ความคิดด้านการจัดการปัญหาโรคโควิด 19 ที่เป็นไปตามแนวทางที่รัฐต้องการ

5.2.2 สถานการณ์โรคโควิด 19 ระบาด เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคมไทย แต่ชุดความคิดเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ในการ์ตูนชุดนี้กลับสอดคล้องกับชุดความคิดแบบดั้งเดิมในสังคมไทยคือแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ชาติ โดยรัฐมีสถานะเหนือกว่า แยกออกจากประชาชน กล่าวคือ รัฐมีอำนาจในการกำหนดแนวทางหรือมาตรการต่าง ๆ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ และมีสถานะที่ดั่งงามสูงส่งและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุปัญหา แต่เป็นผู้ควบคุมจัดการปัญหา ส่วนประชาชนอยู่ในฐานะเป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจึงต้องได้รับการตักเตือนควบคุม แนะนำ ให้ปฏิบัติตามมาตรการรัฐ เป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ อีกทั้งการปฏิบัติตามนโยบายรัฐถือเป็น “ความดีสูงสุด” เนื่องจากมาตรการหรือนโยบายรัฐถูกผูกโยงกับอุดมการณ์เรื่องชาติและการทำเพื่อชาติที่มักปรากฏในแบบเรียนและคำขวัญวันเด็กของไทย

5.2.3 โรคโควิด 19 เป็นโรคชนิดหนึ่ง แต่เมื่อมาอยู่ในบริบทสังคมไทย โรคโควิดถูกนิยามว่าเป็นโรคที่ส่งผลกระทบรุนแรง แต่สามารถควบคุมจัดการได้ด้วยการที่ประชาชนยอมรับว่าเป็นสาเหตุของปัญหาและมีหน้าที่จัดการแก้ไขปัญหาตามมาตรการรัฐ วิธีการโน้มน้าวประชาชนให้ปฏิบัติตามคือ การสร้างมโนอุปลักษณ์ว่าโรคโควิด 19 เป็น “ศัตรู” “ข้าศึก” หรือ

“คู่ต่อสู้” ที่ประชาชนมีหน้าที่ “ต่อสู้อย่างแข็งขัน” หรือใช้คำศัพท์ในเชิงการต่อสู้ในกีฬาชกมวยว่า “การต่อยต่อก” ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของชาติ กล่าวได้ว่า ปัญหาโรคโควิด 19 ถูกกระจายสู่คนในสังคมในฐานะพลเมืองของรัฐอย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตามกลุ่มประชาชนที่สามารถปฏิบัติตามมาตรการรัฐในการดูแลสุขภาพนี้ได้ต้องเป็นชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูง เนื่องจากการดูแลสุขภาพนี้กล่าวถึงความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยการใช้อุปกรณ์และสารเคมีที่ความสะอาดหลายชนิด ความสามารถในการเตรียมอาหาร น้ำดื่มสำรองและมีเงินทุนที่สามารถดูแลสุขภาพให้ถูกสุขลักษณะได้ ความสามารถในการแก้ปัญหาการทำงานด้วยการใช้สื่อออนไลน์ การเว้นระยะห่างทางสังคม เป็นต้น แต่ประชาชนที่เป็นชนชั้นล่างมีข้อจำกัดเชิงพื้นที่และทุนทางสังคมที่ไม่สามารถทำตามมาตรการรัฐ

5.2.4 มาตรการล็อกดาวน์ที่คนในสังคมมองว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาโรคโควิด 19 ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งได้ถูกกล่าวถึงในการดูแลสุขภาพนี้ โดยแสดงให้เห็นถึงข้อเสียของการล็อกดาวน์ว่าจะทำให้เกิดผลเสียต่อประชาชนเอง เนื่องจากนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว การดูแลสุขภาพนี้จึงเป็นสื่อที่ช่วยให้ประชาชนเข้าใจรัฐถึงเหตุผลที่ไม่ใช่มาตรการล็อกดาวน์

5.2.5 งานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง *สุขภาพและสังคมภายใต้การนำทางของผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข: การประสานกันของชุดความคิดและเครือข่ายตัวแสดงเพื่อการกำหนดนโยบายแก้ไขสุขภาพการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย* ของชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์ (2563) ที่แสดงว่ารัฐได้มุ่งเน้นถึงความสำคัญของ “การดูแลสุขภาพของประชาชน” ในช่วงโรคโควิด 19 ระบาด และมีการนิยามโรคโควิด 19 โดยใช้นิยามอุปโลกน์ว่าเป็นศึกสงครามหรือการต่อสู้ ในด้านการเชื่อมโยงกับปัญหาในสังคมนั้น รัฐได้แสดงว่าปัญหาโรคโควิดระบาดเชื่อมโยงกับปัญหาในเชิงศีลธรรมของประชาชน คือ การดื่มสุรา เล่นการพนัน หรือเสพยาเสพติด เพื่อสร้างความชอบธรรมในการจัดการแก้ปัญหาโรคโควิด 19 การดูแลสุขภาพนี้พบการกล่าวถึงการดื่มสุรา ใช้ยาเสพติด เช่นกัน แต่เป็นการเชื่อมโยงว่าทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อสร้างความชอบธรรมของการไม่ใช้มาตรการล็อกดาวน์

งานวิจัยนี้ยังมีลักษณะที่ต่างกับงานวิจัยเรื่อง *นัยแฝงในอารมณ์ขันผ่านนิตยสารชายหัวเราะ พ.ศ. 2559 (2563)* ของนันทวรรณ ทองเตี้ย และบทความวิจัยเรื่อง *กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออุดมการณ์ทางการเมืองในการ์ตูนตลกรายสัปดาห์* ของสุพรรณษา ภักตริณกร (2562) ที่แสดงว่าการ์ตูนชายหัวเราะเป็นสื่อที่ประชาชนใช้วิพากษ์วิจารณ์สังคม และยังสื่อถึงอิทธิพลของนักการเมือง ข้าราชการ รัฐที่ไม่พึงประสงค์ และแนวคิดต่อต้านรัฐบาล แต่การ์ตูนชุด *KnowCovid: รู้ทันโควิด* เป็นการ์ตูนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เนื้อหาในการ์ตูนจึงมีลักษณะส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐ และไม่มีประเด็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐ แต่พบการตำหนิและควบคุมพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จะเห็นได้ว่าแม้เป็นสื่อการ์ตูนชายหัวเราะเช่นเดียวกัน แต่เมื่อเปลี่ยน “ผู้ผลิต” ทำให้แนวทางการนำเสนอตัวบทแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง/References

- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). *โรคโควิด19 การติดเชื้อ การป่วย การดูแลรักษา การป้องกันการแพร่เชื้อและการ ติดเชื้อ*. คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จันทิมา อิงคพนิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชุมพล อุ้นพัฒนาศิลป์. (2563). สุขภาพและสงครามภายใต้การนำทางของผู้เชี่ยวชาญด้าน สาธารณสุข: การประสานกันของชุดความคิดและเครือข่ายตัวแสดงเพื่อกำหนด นโยบายแก้ไขปัญหาการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย. *วารสาร สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(2), 77-117.
- นันทวรรณ ทองเตี้ยง. (2563). *นัยแฝงในอารมณ์ขันผ่านนิตยสารชายหัวเราะ [วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิด และการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ภัคดีผาสุข. (2553). *โครงการวาทกรรม “ความเป็นผู้หญิง” ในนิตยสารสุขภาพและความงามภาษาไทย (รายงานการวิจัย)*. ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณษา ภัคตรนิกร. (2562). กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออุดมการณ์การเมืองในการ์ตูนตลกกราย สัปดาห์. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(1), 91-111.
- อิสระ เสรีวัฒนวุฒิ และอาทิตย์ ธรรมชาติ (บรรณาธิการ). (2563). *KnowCovid : รู้ทันโควิด*. ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. Arnold.
- Halliday, M. (1978). *Language as social semiotic*. Edward Arnold.
- Hymes, D. (1974). Towards Ethnographies of Communication. In Dell H. (ed.), *Foundations in Sociolinguistics* (pp. 3-27). University of Pennsylvania.
- Van Dijk, Tuen A. (2006). Discourse and Manipulation. *Discourse and Society*, 17(2), 359-383.
- Van Dijk, Tuen A. (2009). *Critical Keywords in Literary and Cultural Theory*. Palgrave Macmillan.